

Naše Anička Hrčková

„Na svatého Řehoře, šelma sedlák, který neoře.“ Krásné lidové rčení pro den, kdy před sedmdesáti lety spatřila světlo světa naše milá kolegyně, etnografka Anička Hrčková. Být selkou, určitě by si přivstala, aby připravila svému muži „desatu“ a on mohl vyrazit na pole. Pro ni totiž rozhodně nikdy neplatilo další známé přísloví *„březen, za kamna vlezem“*. Taková byla a stále je neúnavná, pracovitá, moudrá, upřímná a velmi srdečná Anička. O životní a profesní dráze naší milé kolegyně bylo v tomto časopisu pojednáno přesně před deseti lety. Připomeňme tedy v úvodu alespoň stěžejní události, které formovaly její soukromý a profesní život.

Vyrostla v Rožnově pod Radhoštěm, kde žila v úzkém sepětí s přírodou okolních Beskyd, vychovávaná v křesťanské víře, spjatá s lidovými tradicemi Valašska. Od raného dětství navštěvovala s rodiči nejrůznější folklorní akce a postupně se stala členkou několika pěveckých a tanečních souborů, jako byly rožnovská Javořina, vsetínská Jasénka, rožnovský ženský sbor Polajka a další. Zpívala a natáčela také s cimbálovou muzikou Technik nebo s folklorním souborem Valašský vojvoda. Přitom se seznamovala s mnoha významnými osobnostmi folklorního dění. Patřil mezi ně i tehdejší nový ředitel Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm Jaroslav Štika. V této instituci absolvovala Anička v době gymnaziálních studií brigádu, která spočívala v provázení muzejních návštěvníků. Tato činnost i celkové prostředí se jí natolik zalíbily, že začala uvažovat o studiu, jež by jí následně umožnilo v muzeu pracovat. A to se jí podařilo. Po absolutoriu oborů etnografie a historie na Filozofické fakultě dnešní Masarykovy univerzity v Brně byla Anna, tehdy Kramolišová, do zmíněného muzea přijata jako etnografka. Za necelé tři roky našla místo v témže oboru v Okresním vlastivědném muzeu v Novém Jičíně, kde v jedné z muzejních poboček, Štramberku, poznala svého budoucího manžela Josefa Hrčka, spolupracovníka učitele a folkloristy Cyrila Hykla. V té době dosáhla Anička na své alma mater doktorského titulu. Štramberk, kde spolu s manželem postupně vychováli tři děti, se stal jejím druhým domovem.

Na dobu Aniččina působení v souboru Jasénka vzpomíná jeho vedoucí Alena Zdražilová: *„Anička, naše Drmolíška! Často vzpomínám na její krásný komponovaný pořad Já mám doma trnku, ve kterém pěvecký soubor Jasénčanky s cimbálovou muzikou Malá Jasénka a cimbálová muzika Pramínky z Kopřivnice připomněly lašské a valašské písně věnované stravování našich předků a který sama provázela skvělým mluveným slovem. Není divu, že byl o pořad velký zájem. Žažily jsme toho spolu hodně. Dodnes nemohu například zapomenout na to, jak Zdeněk Kašpar při nominaci souboru Jasénka na festival do Francie řekl, že pojede i skvělá zpěvačka, tehdy Anička Kramolišová, naše usměvavá,*

vždy s dobrou náladou upovídáná Drmoliška. Tak jsme jí říkali. Byla jsem velmi ráda, měla jsem vedle sebe spřízněnou duši. Cesta krásně ubíhala, autobus měl klimatizaci, bylo nám dobře. Dojeli jsme na místo – a Anička najednou nemohla promluvit. Z té klimatizace jí odešel hlas a ani jednou si nezazpívala... Inu, i takové věci se stávají. Neubralo nám to však na dobré náladě, kterou jsme spolu i tentokrát sdílely.“

Léta strávená na filozofické fakultě znamenala pro Aničku jedno z nejdůležitějších a zároveň nejkrásnějších období jejího života. Jakmile někdo z kolegů zabrousí na toto téma, Anička se rozzáří oči, usměje se a začne vyprávět. Dodnes vzpomíná na vážené pány profesory, ke kterým chovala velkou úctu a jež se postupně stali jejími dobrými přáteli. V době, kdy Anička již nebyla na fakultě nováčkem, nastoupila do prvního ročníku Alena Křížová, tehdy Jeřábková, dnes profesorka Ústavu evropské etnologie na téže fakultě. Jak vlastně vnímala nastupující mladá studentka nové prostředí, v němž se vedle vysoce erudovaných vyučujících denně setkávala se staršími spolužáky?

„Když jsme nastoupili v roce 1975 do prvního ročníku studia etnografie na Filozofické fakultě brněnské univerzity, která tehdy nesla jméno Jana Evangelisty Purkyně, vzhlíželi jsme s respektem ke starším spolužákům, se kterými jsme se pomalu seznamovali. Neformální příležitosti byly exkurze a terénní výzkumy, ale využívali jsme i krátké kontakty o přestávkách na chodbě. Nasávali jsme od služebně zkušenějších studentů cenné rady týkající se především našich vyučujících – jaké mají požadavky, na co si máme dát pozor, na co jsou hákliví, jaké jsou jejich oblíbené chytáky při zkouškách. A s chutí jsme vyslechli i zábavné historky. Jednou z ochotných respondentek byla Anička Kramolišová. Jako poloviční Valaška jsem podvědomě cítila jakousi pokrevní blízkost, zvukomalebné nářečí evokovalo atmosféru dětských let. A nakonec společný zájem o lidový oděv, o kroje, výšivky a jejich výzdobu utužil naši blízkost a porozumění i po absolutoriu a působení v praxi. Nejen společné odborné zájmy, ale také smysl pro spravedlnost, zásadovost, otevřenost a kolegiální vstřícnost Aničky Hrčkové potvrzovaly a prohlubovaly přátelský vztah při každém setkání na seminářích a konferencích, byť se odehrály s několikaměsíční pauzou. A ta radost slyšet zase znovu ten divčí zvonivý smích! Nezaměnitelný jako před léty.“

V dnešním Muzeu Novojičínska působí Anna Hrčková již plných čtyřicet tři let. Za tu dobu zde vytvořila mnoho krásných výstav, napsala velké množství odborných textů nejen do muzejního věstníku, ale i do prestižních národopisných časopisů a sborníků, vydala samostatnou publikaci i katalogy, vytvořila scénáře k folklorním pořadům. Že je spolupráce s Aničkou k nezaplacení, potvrzuje botanička Muzea Novojičínska Petra Mičková, která s ní nějakou dobu sdílela také společnou kancelář: *„V roce 2016 mě Anička vyzvala ke spolupráci na její výstavě s názvem Léčivá síla rostlin v tradiční kultuře Novojičínska. Došlo*

k úžasnému propojení botaniky a etnografie, ale hlavně k nádherné spolupráci, při níž se ukázalo Aniččino plné pracovní nasazení, jemůž předcházela důkladná příprava a promyšlenost celého projektu. Mým hlavním úkolem bylo nasušit a vylisovat poměrně velké množství léčivých rostlin a k jejich lidovým pojmenováním přiřadit odborné názvy. Anička ke všemu vytvořila poutavé texty a výstavu koncipovala tak, aby ji mohli navštěvovat i ti nejmenší. Instalovali jsme ji v reprezentativním Rytířském sále novojičinského zámku, který po celou dobu výstavy nádherně voněl. Pozornost návštěvníků poutaly zejména trhový stánek babky bylinkářky a chlěv s dermoplastickými preparáty hospodářských a domácích zvířat s rostlinami s léčivým a magickým významem. Spolupráce s Aničkou na této výstavě byla pro mě cennou zkušeností a zároveň velkou ctí. Dodnes oceňuji její naprosto profesionální přístup. Jsem vděčna za možnost prezentace rostlin a jejich významu v životě lidí v historickém i současném kontextu. A hlavně si vážím příjemné přátelské atmosféry, která mezi námi při realizaci výstavy panovala.“

Vedle muzejní práce má Anička ještě spoustu dalších aktivit týkajících se nejen milovaného oboru. Dlouhodobě spolupracuje s Národním ústavem lidové kultury ve Strážnici a podílí se na tvorbě programů pro tradiční strážnický festival. Je dlouholetou členkou Komise pro lidové obyčaje České národopisné společnosti a Etnografické komise Asociace muzeí a galerií České republiky. Zájmově se věnuje zpívání v chrámovém sboru a působí v ochotnickém souboru ve Štramберку.

Milá Aničko, do dalších let ti přežeme hodně dobrého zdraví, neutuchajícího optimismu a plno lásky ze strany tvých nejbližších, přátel, kolegů. A my, níže podepsané, ti upřímně děkujeme za každou chvíli, kterou s tebou můžeme sdílet na společném pracovišti, za tvoji ochotu a vstřícnost, tvoje moudré rady, předávání zkušeností a přátelství, bez něhož by mnohé nebylo možné. A ještě jedno přání připojíme, ale nejdřív něco hezkého prozradíme: nedávno ses stala babičkou. Krásnější dar v roce tvého životního jubilea jsi snad nemohla dostat. Je to dar z nebes. Užij si tedy vnoučka ve zdraví a radosti dlouho, předlouho!

Markéta Palowská a Eva Glogarová
Muzeum Novojičinska

Bibliografie Anny Hrčkové

Kapitoly v knihách, články, zprávy

Tradiční jarmoky. *Národopisné aktuality* 18, 1981, č. 4, s. 332 (s L. Kuželou).
Životnost výročních obyčejů na severním Valašsku. In: *Výroční obyčaje*. Brno: Blok, 1982, s. 251–255.

- Současná svatba v Rožnově pod Radhoštěm. In: *Svatební obřad*. Brno: Blok, 1983, s. 119–126.
- Narození dítěte v současném Rožnově pod Radhoštěm. In: *Čas života*. Brno: Blok, 1984, s. 127–133.
- Výroční obchůzky v Trojanovicích. *Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín* 36, 1985, s. 54–58.
- Etnofilm 1985 v Rožnově pod Radhoštěm. *Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín* 37, 1986, s. 71–72.
- Lidová strava na Novojičínsku. *Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín* 38, 1986, s. 47–51.
- Klátový úl ve Starém Jičíně. *Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín* 39, 1987, s. 73–74.
- Polévky a moučná jídla na Novojicku. *Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín* 40, 1987, s. 28–34.
- Vzpomínka na Cyrila Hykla. *Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín* 39, 1987, s. 47–49.
- Kraslice ve sbírkách OVM v Novém Jičíně. *Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín* 41, 1988, s. 57–64.
- Výroční obchůzky na Frenštátsku. In: *Obřadní obchůzky*. Uherské Hradiště: Slováké muzeum, 1988, s. 201–207.
- Současné mikulášské pečivo ve Štramberku. *Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín* 43, 1989, s. 63–64.
- Jídelníček pracovních dnů na Novojičínsku. *Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín* 45, 1990, s. 52–55.
- Sezónní jídla v okolí Štramberka. *Zpravodaj města Štramberka* 3, 1990, s. 19–20.
- Slavnosti ve Frenštátě pod Radhoštěm. In: *Město: prostor, lidé, slavnosti*. Uherské Hradiště: Slováké, 1990, s. 219–224.
- Štramberské pouti. In: *Slavnosti v moderní společnosti*. Strážnice: NÚLK, 1991, s. 79–82.
- Obřadní vánoční strava na Frenštátsku. *Hlasy muzea a archivu ve Frenštátě pod Radhoštěm* IX, 1992, č. 4, s. 79–81.
- Etnografie. In: *Historie obce Lichnova*. Nový Jičín, 1993, s. 82–85.
- Vojenské odvody ve Frenštátě pod Radhoštěm. *Hlasy muzea a archivu ve Frenštátě pod Radhoštěm* IX, 1994, č. 2–3, s. 48–52.
- Štramberk od masopustu do Velikonoc. *Zpravodaj města Štramberka* 1, 1995, s. 12–14.
- Etické představy v tradiční lidové kultuře ve Štramberku. In: *Etika a tradiční lidová kultura*. Strážnice: NÚLK, 1998, s. 124–133.
- Hry dětí ve Štramberku v době 1. republiky. In: *Folklor pro děti a děti pro folklor*. Strážnice: NÚLK, 2000, s. 56–63.

- Štramberk v době velikonoční. *Zpravodaj města Štramberka* 2, 2003, s. 20–21.
- Sbor dobrovolných hasičů ve Štramberku. In: *Zvyky a obyčeje socioprofesionálních skupin*. Uherské Hradiště: Slovácké muzeum, 2005, s. 201–210.
- Co se dříve jedlo pod Štramberskou trúbou*. Štramberk: Šmíra-Print, 2007.
- Obdarování v současném Štramberku. In: *Dary a obdarování*. Uherské Hradiště: Slovácké muzeum, 2007, s. 109–115.
- Pánbu ví a všichni svatí, aneb co o nich možná nevíte. *Vlastivědný sborník Novojičínska* 58, 2008, s. 72–84.
- Prodej sukníčku – uctí kmotřičku. Proměny instituce kmotrovství ve Štramberku. In: *Štramberk – Moravský Betlém*. Štramberk, 2009, s. 207–229.
- Poutě ve Štramberku a slavný Kotouč. In: *Štramberk – Moravský Betlém*. Štramberk, 2009, s. 103–119 (s J. Hrčkem).
- Formy postních a velikonočních obyčejů v lokalitách okresu Nový Jičín. *Vlastivědný sborník Novojičínska* 59, 2009, s. 60–80.
- Výročí otevření muzejní expozice Kravařsko. *Novojičínský zpravodaj*, červen 2020, s. 9.
- Formy péče o zdraví těla v lokalitách okresu Nový Jičín. In: *Tělo jako kulturní fenomén*. Uherské Hradiště: Slovácké muzeum, 2010, s. 165–178.
- Rači oči ve vině uživej. Péče o tělesné zdraví v lokalitách okresu Nový Jičín. *Vlastivědný sborník Novojičínska* 60, 2010, s. 52–74.
- Emancipovaný muž aneb Fousatá matka. In: *Svět mužů a žen. Muž a žena ve svědectvích lidových tradic*. Uherské Hradiště: Slovácké muzeum, 2011, s. 79–84.
- Formy jarních a letních obyčejů v lokalitách okresu Nový Jičín. *Vlastivědný sborník Novojičínska* 62, 2012, s. 173–183.
- Kroj na Kravařsku. In: *Kulturně-historická encyklopedie českého Slezska a severovýchodní Moravy*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2013, s. 494–495.
- Zvykoslovný cyklus výroční. *Kulturně-historická encyklopedie českého Slezska a severovýchodní Moravy*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2013, s. 564–566 (spoluautorka).
- Zvířata ve výročních obyčejích v lokalitách okresu Nový Jičín. In: *Zoomorfická tematika v lidových tradicích*. Uherské Hradiště: Slovácké muzeum, 2013, s. 24–32.
- K výstavě malovaného nábytku v Muzeu Novojičínska. *Vlastivědný sborník Novojičínska* 64, 2014, s. 193–195.
- Co možná nevíte o pohance. *Vlastivědný sborník Novojičínska* 65, 2015, s. 109–113.
- Rostliny v lidovém léčitelství v německé regionální literatuře Kravařska. In: *Léčení a léčitelství v lidové tradici*. Uherské Hradiště: Slovácké muzeum, 2015, s. 127–138.

- Tradiční jídla a speciality z Poodří a Podpolání*. [Bartošovice]: MAS Regionu Poodří, 2015, s. 7–13.
- Laštovičín hnízdo nadrobno utluč... Zvířata jako předmět i prostředek v léčitelství na Novojičínsku. In: *Fragmenty z historie medicíny a veterinárního lékařství*. Brno: Technické muzeum, 2016, s. 193–197.
- Formy letních a podzimních obyčejů v lokalitách okresu Nový Jičín. *Vlastivědný sborník Novojičínska* 66, 2016, s. 205–220.
- Formy iracionální péče o domácí zvířata v tradiční kultuře Novojičínska. *Vlastivědný sborník Novojičínska* 68, 2018, s. 111–121.
- Jakub Turek, pedagog a vlastivědný pracovník (23. březen 1883 – 9. květen 1954). *Vlastivědný sborník Novojičínska* 68, 2018, s. 147–150.
- Léčivá síla a moc rostlin v tradiční kultuře Novojičínska. *Hlasy Muzea ve Frenštátě pod Radhoštěm* XXXV, 2018, č. 1–4/, s. 75–82 (s P. Mičkovou a R. Sobotíkovou).
- Formy adventních obyčejů v lokalitách okresu Nový Jičín. I. část. *Vlastivědný sborník Novojičínska* 69, 2019, s. 111–125.
- Výroční obyčeje jako integrační prvek v nově osídlených lokalitách okresu Nový Jičín. In: *My a oni. Domáci a cizí v lidové tradici*. Uherské Hradiště: Slovacké muzeum, 2019, s. 25–30.
- Formy adventních a vánočních obyčejů v lokalitách okresu Nový Jičín. II. část (dokončení). *Vlastivědný sborník Novojičínska* 70, 2020, s. 99–125.
- Formy masopustních obyčejů v lokalitách okresu Nový Jičín. *Vlastivědný sborník Novojičínska* 71, 2021, s. 77–97.

Recenze

- Ludvík Kunz: Hudecko-cimbálová muzika na Kravařsku z přelomu 18. a 19. století. Časopis Slezského muzea, série B, 31, 1981, s. 129–136. *Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín* 32, 1983, s. 69.
- Eva Jelínková: K životnosti lidových obyčejů na Novojičínsku. In: Výroční obyčeje. Současný stav a proměny. Brno, 1982, s. 272–275. *Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín* 37, 1986, s. 76–77.
- Jiří Pavelčík: Několik poznatků k průběhu masopustních zvyků na Opavsku. Časopis Slezského muzea, série B, 35, 1986, s. 247–256. *Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín* 41, 1988, s. 78.
- Lidová malířství rodu Hánů z Blatnice pod Svatým Antonínkem – Aj, to sú maléri od Boha samého. *Slovácko* XLIX, 2007, s. 114–116

Výstavy

- Koření v kuchyni našich babiček*. Okresní vlastivědné muzeum Nový Jičín, Žerotínský zámek, 1987.
- Advent a Vánoce*. Okresní vlastivědné muzeum Nový Jičín, Muzeum Bílovec, 1999.

Pánbu ví a všichni svatí. Okresní vlastivědné muzeum Nový Jičín, Žerotínský zámek, 2007.

Svatý Lukáš, malář Boží. Okresní vlastivědné muzeum Nový Jičín, Frenštát pod Radhoštěm, 2012.

V naší komoře malované lože. Muzeum Novojičínska, Žerotínský zámek, 2012.

Kouzlo vánočního stromu. Muzeum Novojičínska, Žerotínský zámek, 2013 (spoluautorka).

Léčivá síla a moc rostlin v tradiční kultuře Novojičínska. Nový Jičín, Žerotínský zámek, 2016, spoluautorka botanička Mgr. Petra Mičková.

Z rajské zahrady. Nový Jičín, Žerotínský zámek, 2022.

Radostné Vánoce. Nový Jičín, Žerotínský zámek, 2023.

Slavné Velikonoce. Nový Jičín, Žerotínský zámek, 2024.

Pořady na MFF Strážnice

Za nebeskou bránou. I. Od Hromnic do svatého Jána. 2010.

Za nebeskou bránou II. Od svaté Máří do Tří králů. 2014.

Já mám doma trnku. 2015.

Andělové – Boží to poslové. 2022

Nebe podle múz. Vesele i vážně o světcích v divadelních hrách a písniích z operet, muzikálů. 2025.